

STORTINGET

Innst. 185 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:62 S (2017–2018)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Rigmor Aasrud, Masud Gharahkhani, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen om krav til tros- og livssynssamfunn i forbindelse med offentlig støtte

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om krav om minst 40 pst. representasjon av kvinner i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og livssynssamfunn. Kravet må ikke gjelde organer som tar stilling til teologiske spørsmål.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om krav om at representanter i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og livssynssamfunn, er demokratisk valgt. Kravet må ikke gjelde organer som tar stilling til teologiske spørsmål.
3. Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette en egen likestillingspott som tros- og livssynssamfunn kan søke om midler til likestillingsarbeid fra.
4. Stortinget ber regjeringen sikre at skilsmisse etter norsk lov respekteres av de ulike tros- og livssynssamfunnene og motvirke fremvekst av religiøse domstoler.
5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om krav om at personer som kommer til Norge

for å praktisere som religiøse ledere, skal ha eller skaffe seg kunnskap om den religiøse rådgivningsrollen i møte med vold i nære relasjoner, eksilerfaringer og sentrale verdier i det norske samfunnet.

6. Stortinget ber regjeringen lage en samfunnskontrakt som forplikter til aktivt integreringsarbeid i alle tros- og livssynssamfunn som mottar offentlig støtte. Kontrakten lages i samarbeid med tros- og livssynssamfunnenes organisasjoner.»

I representantforslaget vises det til at det på de fleste områder av samfunnet stilles krav til demokrati, åpenhet og representasjon, og at det nå er på tide å gjøre det samme overfor tros- og livssynssamfunnene. Kravene som stilles, skal ivareta trosfriheten og ikke gripe inn i tros- og livssynssamfunnenes teologi.

Komiteens merknader

Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Odd Omland og fungerende leder Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland og Tage Pettersen, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal og Morten Wold, fra Senterpartiet, Åslaug Sem-Jacobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, fra Venstre, Grunde Almeland, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Rigmor Aasrud, Masud Gharahkhani, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen om krav til tros- og livssynssamfunn i forbindelse med offentlig støtte.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at trosfrihet og retten til å praktisere religion ikke bare tilhører den private sfæren, men også er et offentlig anliggende. Særlig gjelder det når tros- og livssynssamfunn mottar offentlig støtte. Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener det bør stilles krav til åpenhet, representasjon og demokrati i de ulike tros- og livssynsamfunnene, og det er hovedsakelig bakgrunnen for forslagene.

Komiteen er kjent med at Kulturdepartementet for tiden har en større gjennomgang av tros- og livssynssamfunn. Det vises til svarbrev fra departementet datert 1. desember 2017, hvor det framgår at forslag om ny lov om tros- og livssynssamfunn ble sendt på høring i september 2017. Høringen ble avsluttet ved utgangen av desember 2017. Departementet varsler at det etter planen vil bli lagt frem et lovforslag for Stortinget. Komiteen viser videre til at Kulturdepartementet for tiden arbeider med en egen stortingsmelding om tros- og livssynspolitik, jf. Dokument 8:25 S (2015–2016) og Innst. 220 S (2015–2016).

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen i 2017 sendte ut på høring forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn, med høringsfrist 31. desember 2017. Disse medlemmer viser til at flere av elementene i representantforslaget fra representanter fra Arbeiderpartiet allerede er drøftet eller tatt opp i høringsnotatet. Disse medlemmer mener det ikke er riktig å behandle deler av ordningene og tiltakene, som vil bli beskrevet i en ny helhetlig tros- og livssynslov, før høringsvarene er gjennomgått og loven fremmes i sin helhet til Stortinget. Disse medlemmer vil derfor ikke støtte forslagene og mener disse bør behandles når regjeringens forslag fremmes for Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ser fram til det videre arbeid med en revisjon av tros- og livssynslovgivningen og gjennomgangen av tilskuddsordningene. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at Stortinget med grunnlag i representantforslaget tidlig i prosessen kan gi tydelige signaler til det igangsatte arbeid.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen i tillegg til tros- og livssynssamfunnsloven som har vært ute på høring, også har varslet en tros- og livssynsmelding på bakgrunn av Ståsett-utvalgets rapport som kom i 2013. Kristelig Folkeparti imøteser en helhetlig behandling i Stortinget av en framtidsrettet tros- og livssynspolitik som verdsetter trossamfunn som den positive samfunnskraften og de sosiale og eksistensielle fellesskapene de utgjør.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser også til at Kristelig Folkeparti jobber aktivt med trossamfunnsloven og en mer helhetlig politikktvikling på feltet i et nedsatt ad hoc-utvalg som har dette som sitt mandat. Kristelig Folkepartis religionspolitikk skal ivareta to hovedhensyn: Trosfrihet for alle, og anerkjennelse av kristendommens historiske og samtidsrolle som verdiformidler og kulturbærer.

På denne bakgrunn vil dette medlem fullføre Kristelig Folkepartis utvalgsarbeid i påvente av regjeringens lovforslag og melding og vil derfor ikke støtte representantforslaget i denne omgang.

Komiteen avholdt åpen høring 29. januar 2018. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) var de eneste som deltok på høringen. Det vises til at det fra STLs side er ønskelig med en helhetlig tilnærming til spørsmål knyttet til tros- og livssynssamfunn. I sitt høringsnotat skriver STL innledningsvis følgende:

«Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) har svart på høringen om ny lov som er ute nå. Det kommer senere også en stortingsmelding som skal sette rammen for hele dette feltet, men melding burde kommet først og nettopp sikret en helhetlig behandling. Forslag som dette dok 8 fragmenterer ytterligere en slik sammenhengende tilnærming. Religionsfrihet gir stor frihet, men STL ser selvsagt at det også har utfordringer. STL vil advare mot at i vår søken etter et liberalt samfunn blir illiberale i våre tiltak.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener staten skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik. I et pluralistisk samfunn som vårt er det nødvendig med en stat som likebehandler alle innbyggere og bidrar til å gjøre retten til tros- og livssynsutøvelse reell. Mangfoldet av trosretninger og livssyn i befolkningen må reflekteres i politisk, økonomisk, juridisk og institusjonell likebehandling av tros- og livssynssamfunn. Disse medlemmer mener videre at endringene i kirkeordningen, og det at Norge i større grad er blitt et flerreligiøst samfunn, gir behov for utvikling av en mer helhetlig tros- og livssynspolitik.

Krav til styringsorganer

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at statsråden i brev til komiteen av 1. desember 2017 sier følgende:

«Departementet har vurdert om det bør stilles særlige krav til kjønnslikestilling i tros- og livssynssamfunn, men har i høringsnotatet ikke foreslått et slikt rettslig villkår for tilskudd.»

Videre vises det til at et forslag om 40 pst. representasjon av kvinner i styringsorganer reiser rettslige og an-

dre spørsmål om blant annet forholdet til Grunnloven og Norges menneskerettslige forpliktelser.

Ifølge notat fra Stortingets utredningsseksjon 7. januar 2016: «Notat om rettslig adgang» vil det imidlertid være legitimt å sette krav om en viss kvinneandel i styrer i trossamfunn. Det vises til likestillingsloven og Kvinnediskrimineringskonvensjonen (KDK). I tillegg vises det til at EMK art. 9 gir adgang til å begrense religionsfriheten for å beskytte andres rettigheter og friheter.

Disse medlemmer viser til at statsråden i sitt brev til komiteen sier at forslaget til ny lov ikke inneholder krav om at representanter i styringsorganer som forvalter statlig støtte, skal være demokratisk valgt.

Disse medlemmer viser til at det på de fleste områder i samfunnet stilles krav til demokrati, åpenhet og representasjon, og at tros- og livssynssamfunn ikke bør være et unntak i så måte.

Disse medlemmer viser til at det i Stortingets behandling av forholdet mellom staten og Den norske kirke ble lagt vekt på at det skulle være en demokratiseringsprosess i Kirken. Oppslutningen ved kirkevalg har økt med 2–3 prosentpoeng fra 2009, til i 2011 å ha en oppslutning på rundt 13 pst. (undersøkelse utført av stiftelsen KiFO, omtalt i Innst. 233 S (2011–2012)). Stortinget pekte på at kirkens organer skulle gjenspeile sammensetningen i menighetene og i samfunnet for øvrig. Blant annet er det arbeidet aktivt med å rekruttere kvinnelige prester og med økt likestilling i Kirken. Disse medlemmer peker på at det er viktig med klare politiske vedtak for å få praksis i tråd med demokratiske verdier i det norske samfunnet, og at dette bør gjelde for alle tros- og livssynssamfunn.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag (punkt 1 og 2 i representantforslaget):

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om krav om minst 40 pst. representasjon av kvinner i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og livssynssamfunn. Kravet må ikke gjelde organer som tar stilling til teologiske spørsmål.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om krav om at representanter i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og livssynssamfunn, er demokratisk valgt. Kravet må ikke gjelde organer som tar stilling til teologiske spørsmål.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre er opptatt av å sikre at den indre selvbestemmelsesretten er reell i alle tros- og livssynssamfunn, og at det må vurderes særskilt nøye hvorvidt staten skal kunne bruke økonomiske virkemidler for å styre lovlig aktivitet i regi av tros- og livssynssamfunn. Disse medlemmer mener det er viktig å arbeide for at flere kvinner deltar aktivt i lederskapet i tros- og livssynssamfunn, men er skeptiske til å

pålegge trossamfunn strengere likestillingskrav enn det som følger av likestillingsloven. Disse medlemmer viser til at det ikke er adgang til å nekte kvinner tilgang til rent administrative styringsorganer i trossamfunn, jf. likestillingsloven § 6. Disse medlemmer mener krav til trossamfunn må ta tilbørlig hensyn til tros- og livssynsfrihet og til kravet om likebehandling, og ser frem til at disse spørsmålene blir belyst i stortingsmeldingen om tros- og livssynspolitik og i den nye loven om tros- og livssynssamfunn.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener det reises noen viktige prinsipielle spørsmål i representantforslaget. Det gjelder særlig forslag 1 og 2 om representasjon av kvinner og valg av representanter til styrer gjennom demokratiske prosesser. Dette medlem vil fremheve at staten bør ha en aktiv rolle i å fremme likestilling og demokrati på flere samfunnsområder, deriblant tros- og livssynssamfunn.

Likestillingen i Norge har ikke kommet av seg selv. Det har vært en kamp som er blitt kjempet over flere generasjoner. Når vi opplever at kvinnerepresentasjonen – eksempelvis i beslutningsorganer i tros- og livssynssamfunn – er svært begrenset eller fraværende, så fordrer det at vi som samfunn tar grep.

Dette medlem anerkjenner retten til religionsutøvelse og mener det er stor grad av religionsfrihet i Norge i dag. Det er imidlertid nødvendig at det offentlige stiller krav som harmoniserer med grunnleggende verdier det norske samfunnet er bygget på.

Likestillingspott

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at statsråden i brevet til komiteen bekrefter at hun vil vurdere virkemidler for å påvirke kvinners stilling i trossamfunn, og at særskilte tilskudd, nevnt i høringsnotatet, vurderes som ett av flere mulige tiltak for å oppnå økt likhet mellom kvinner og menn.

Disse medlemmer ser på en «likestillingspott» som et viktig bidrag for å forsterke likestillingsarbeidet og ser fram til at dette kan bli en del av tilretteleggingen.

Disse medlemmer vil likeledes peke på at det er viktig at departementet har fokus på likestilling og oppfølging av likestillingsarbeid gjennom dets tildelingsbrev og i søknadsprosesser for å få tilskudd. Det bør gis tydelige føringer på at økt likestilling er et mål, og at det forventes en tydelig utvikling henimot mer likestilling i tros- og livssynssamfunnene som søker og tildeles statlige midler.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i stortingsmeldingen om tros- og livssyn komme tilbake med et forslag til likestillingspott som trossamfunnene kan søke støtte fra.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at i høringsnotatet til ny lov om tros- og livssynssamfunn inngår drøftelser om at det kan vurderes å bruke særskilte tilskudd for å stimulere til internt arbeid med kjønnslikestilling i trossamfunnene. Flertallet imøteser behandlingen av dette spørsmålet når høringsvarene er gjennomgått og loven fremmes i sin helhet til Stortinget.

Skilsmisse mv.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets vurdering i brevet til komiteen om at høringsforslaget om ny lov ivaretar forslagsstillernes anmodning om at skilsmisse etter norsk lov respekteres, og at det motvirkes fremvekst av religiøse domstoler.

Disse medlemmer forutsetter at de eksplisitte forhold knyttet til skilsmisse, men også fremveksten av religiøse domstoler, presiseres i det pågående arbeid og tas opp i dialogen med tros- og livssynsorganisasjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at alle tros- og livssynssamfunn skal følge den norske lovgivningen vedrørende ekteskap og skilsmisse. I høringsforslaget til ny lov om tros- og livssynssamfunn er denne plikten for trossamfunn til å følge norsk lov understreket med at tros- eller livssynssamfunn som utfører, oppfordrer til eller uttrykker støtte til handlinger som utgjør en alvorlig krenkelse av andres rettigheter og friheter, kan nektes tilskudd.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) i sitt hørings svar til komiteen skriver:

«Problemet ligger mer i at mange bare er religiøst gift og må dokumentere en legal vigsel i tillegg først når de ber om norsk skilsmisse. STL støtter at det det i langt større grad forventes at religiøst inngåtte forhold formaliseres etter norsk lov. STL foreslår at Fylkesmannen kan utvide kravene og forpliktelsen de har til godkjenning av vigslere i trossamfunnene. Informasjon og avtaler om evt. etterspill dersom rettighetene rundt skilsmisse ikke etterfølges bør utvikles tydeligere med mer eksplisitt ansvar. Kanskje bør andre instanser involveres for en mer sammenhengende tilnærming eks. NAV.»

Dette medlem mener derfor at arbeidet med å sikre retten til skilsmisse går ved ekteskapsinngåelse.

Dette medlem mener derfor at regjeringen i arbeidet med stortingsmeldingen om en helhetlig tros- og livssynspolitikkk må se på hvilke tiltak som kan innføres ved ekteskapsinngåelse. Dette medlem mener prinsipielt at dette kan løses enkelt ved å kreve borgerlig vigsel av alle som inngår ekteskap.

Religiøse ledere

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti viser til statsrådets henvisning til anmodningsvedtak nr. 612 i brevet til komiteen: «Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ulike trossamfunn og religiøse ledere involveres i opplæring/informasjon om vold og overgrep». Og videre til Kulturdepartementets revidering av veileder for forstandere, utredningsarbeid knyttet til kurstilbud, dialog og kunnskapsutvikling. I brevet vises det også til at Justis- og beredskapsdepartementet p.t. jobber med justering av regelverket om oppholdstillatelse for religiøse ledere med sikte på å fremme deltakelse i samfunnet og forhindre radikaliserings.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til innspillet fra STL i komiteens høring, om å vurdere en utvidelse av dette kravet til administrative ledere og nøkkelpersonell som får en reell rolle i tros- eller livssynssamfunn.

Disse medlemmer viser til det pågående og omtalte arbeid og forventer at intensjonene i punktet fra forslagsstillerne ivaretas og tydeliggjøres, og at innspillet fra STL vurderes i en slik sammenheng.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener det er viktig at religiøse ledere som har sitt virke i det norske samfunnet, har den nødvendige kunnskapen for å kunne ivareta denne rollen på en god måte. Disse medlemmer viser til Jeløya-plattformen av 14. januar 2018, hvor regjeringen forplikter seg til å følge opp etableringen av en offisiell, norsk utdanning av religiøse ledere fra relevante trossamfunn. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i plattformen tydelig uttrykker at den vil gi religiøse ledere kunnskap om den religiøse lederrollen, demokrati, likestilling, negativ sosial kontroll, vold og overgrep, radikaliserings og voldelig ekstremisme. Disse medlemmer har merket seg innspillet om at også administrative ledere og nøkkelpersonell bør gis kunnskap om dette, og tar dette med seg i det videre arbeidet med lov og stortingsmelding om tros- og livssynsfeltet.

Samfunnskontrakt

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at statsråden, i brevet til komiteen, mener at forslagsstillerens krav til «samfunnskontrakt» iva-

retas gjennom krav til skriftlig bekreftelse på at man er kjent med og vil overholde vilkårene for tilskudd.

Disse medlemmer vektlegger at kravet om aktivt integreringsarbeid utvikles i samarbeid med tros- og livssynssamfunnenes organisasjoner, og tror på at et slikt samarbeid har en betydelig verdi i seg selv.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag (punkt 6 i representantforslaget):

«Stortinget ber regjeringen lage en samfunnskontrakt som forplikter til aktivt integreringsarbeid i alle tros- og livssynssamfunn som mottar offentlig støtte. Kontrakten lages i samarbeid med tros- og livssynssamfunnenes organisasjoner.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringen i høringsnotat til ny lov om tros- og livssynssamfunn tydeliggjør tros- og livssynssamfunnenes forpliktelser gjennom en egen bestemmelse om at de som fremmer krav om tilskudd, skriftlig skal bekrefte at de er kjent med, og vil overholde, vilkårene for tilskudd. Flertallet mener det er viktig å kreve dette av trossamfunnene, men er også opptatt av at vi ikke skal redusere trossamfunnene til et middel for å oppnå andre samfunnsmessige gevinster, som integrering.

Flertallet vil være tydelige på at tros- og livssynssamfunn ikke bør reduseres til middel for å oppnå andre samfunnsmessige endringer, eller være redskaper for integrerings- og likestillingspolitikken.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om krav om minst 40 pst. representasjon av kvinner i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og

livssynssamfunn. Kravet må ikke gjelde organer som tar stilling til teologiske spørsmål.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om krav om at representanter i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og livssynssamfunn, er demokratisk valgt. Kravet må ikke gjelde organer som tar stilling til teologiske spørsmål.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen i stortingsmeldingen om tros- og livssyn komme tilbake med et forslag til likestillingspott som trossamfunnene kan søke støtte fra.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen lage en samfunnskontrakt som forplikter til aktivt integreringsarbeid i alle tros- og livssynssamfunn som mottar offentlig støtte. Kontrakten lages i samarbeid med tros- og livssynssamfunnenes organisasjoner.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:62 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Rigmor Aasrud, Masud Gharahkhani, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen om krav til tros- og livssynssamfunn i forbindelse med offentlig støtte – vedtas ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 15. mars 2018

Anette Trettebergstuen

fungerende leder

Åslaug Sem-Jacobsen

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Kulturdepartementet v/statsråd Linda Hofstad Helleland til familie- og kulturkomiteen, datert 1. desember 2017****Vurdering av Dokument 8:62 S (2017-2018) - representantforslag om krav til tros- og livssynssamfunn i forbindelse med offentlig støtte**

Jeg viser til brev 23. november 2017 fra Stortingets familie- og kulturkomite. I brevet ber komiteen om en vurdering av Dokument 8:62 S (2017-2018) - representantforslag om krav til tros- og livssynssamfunn i forbindelse med offentlige støtte.

1. Innledning

Representantforslaget inneholder flere tiltak overfor tros- og livssynssamfunnene. Noen av tiltakene vil kreve lovendringer, og eventuelle forslag til lovendringer må utredes og sendes på alminnelig høring. Et grunnleggende premiss for enhver høring er at det kan bli aktuelt å endre eller til og med skrinlegge høringsforslag i lys av høringsuttalelsene. Med ordlyden i punktene 1, 2, 5 og 6 i representantforslaget tas det etter min vurdering ikke tilstrekkelig høyde for utrednings- og høringsbehovet.

Kulturdepartementet sendte i september 2017 på høring et forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn. Lovforslaget er til dels en oppfølging av flere tidligere anmodningsvedtak fra Stortinget om blant annet finansieringsordninger for tros- og livssynssamfunn og vilkår for tilskudd. Høringsfristen for lovforslaget er 31. desember 2017. Departementet vil på vanlig måte behandle høringsuttalelsene og etter planen legge fram en lovproposisjon for Stortinget. For tiden arbeider Kulturdepartementet dessuten med en stortingsmelding om en helhetlig tros- og livssynspolitik, jf. blant annet Dokument 8:25 S (2015-2016) og Innst. 220 S (2015-2016). Meldingen vil drøfte tros- og livssynspolitiske tema i en større samfunnsmessig ramme, med formål om å legge til rette for tjenlige og praktiske løsninger.

Jeg vil tilrå at Stortinget nå avventer det pågående lov- og meldingsarbeidet, og at det ikke uten nærmere utredninger treffes nye anmodningsvedtak som griper inn i og forsinker dette arbeidet.

2. Kulturdepartementets høringsforslag om ny lov om tros- og livssynssamfunn

Kulturdepartementet lovforslag utgjør en samlet revisjon av hele tros- og livssynslovgivningen og de tilknyttede tilskuddsordningene. Det innebærer samordning og forenkling av lovgivningen og tilskuddsordningene. I forslaget stilles det tydeligere vilkår for tilskudd enn etter gjeldende rett, og det er lagt opp til tettere oppfølging av samfunnene.

Departementet har vurdert om det bør stilles særlige krav til kjønnslikestilling i tros- og livssynssamfunn, men har i høringsnotatet ikke foreslått et slikt rettslig vilkår for tilskudd. Punkt 1 i representantforslaget vil kreve minst 40 % representasjon av kvinner i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og livssynssamfunn. Dette forslaget reiser en rekke rettslige og andre spørsmål om blant annet forholdet til Grunnloven § 16 og Norges menneskerettslige forpliktelser.

Ihøringsnotatet er «særskilte tilskudd for å stimulere til internt arbeid med kjønnslikestilling i samfunnene» nevnt som ett av flere mulige tiltak for å oppnå økt likhet mellom kvinner og menn i tros- og livssynssamfunn, jf. punkt 3 i representantforslaget. Spørsmålet om å etablere en slik tilskuddsordning må regjeringen eventuelt komme tilbake til i den ordinære budsjettprosessen. Departementet vil også vurdere andre virkemidler for å påvirke kvinners stilling i trossamfunn.

Lovforslaget inneholder ikke et vilkår om at representanter i styringsorganer som forvalter statlig støtte hos tros- og livssynssamfunn, skal være demokratisk valgt, jf. punkt 2 i representantforslaget. Også et slikt vilkår vil måtte utredes, blant annet i lys av et eventuelt rettslig krav om kjønnskvotering.

Det er en selvfølge at tros- og livssynssamfunn retter seg etter norsk lov. I høringsforslaget om ny lov om tros- og livssynssamfunn er kravet om å følge norsk lov tydeliggjort. Blant annet skal tros- eller livssynssamfunn som begår alvorlige lovbrudd, etter forslaget kunne nektes tilskudd. I vurderingen skal det legges særlig vekt på brudd på bestemmelser som skal beskytte barns interesser, brudd på diskrimineringslovgivning (inkluderer likestillingsloven) og brudd på bestemmelser som skal hindre oppfordring til hat eller vold. I tillegg inneholder lovforslaget en bestemmelse om at tros- eller livssynssamfunn som utfører, oppfordrer til eller uttrykker støtte til handlinger som utgjør en alvorlig krenkelse av andres rettigheter og friheter, kan nektes tilskudd. Formålet med denne bestemmelsen er å ramme krenkelser av andres rettigheter og friheter som ikke er i strid med lov, men som likevel er tilstrekkelig alvorlige til at tilskudd bør nektes. Tilskudd skal kunne kreves tilbakebeta lt dersom et samfunn bryter vilkårene. Etter min vurdering vil disse forslagene kunne ivareta anliggendet i punkt 4 i representantforslaget.

I henhold til lovforslaget skal tros- og livssynssamfunnene som fremmer krav om tilskudd, skriftlig bekrefte at de er kjent med og vil overholde vilkårene for

tilskudd. Dette kan minne om en «samfunnskontrakt», slik den er beskrevet i punkt 6 i representantforslaget.

3. Representantforslagets punkt 5

Punkt 5 i representantforslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om krav om at personer som kommer til Norge for å praktisere som religiøse ledere, skal ha eller skaffe seg kunnskap om den religiøse rådgivningsrollen i møte med vold i nære relasjoner, eksilerfaringer og sentrale verdier i det norske samfunnet.»

Det er viktig at religiøse ledere har den nødvendige kunnskapen for å kunne ivareta denne rollen på en god måte i Norge. Det er likevel trossamfunnene som avgjør hvilke kvalifikasjonskrav som skal gjelde for sine ledere. Tros- og livssynsfriheten omfatter også retten til å velge sine religiøse ledere og den kompetansen de skal besitte.

Over Kulturdepartementets budsjett gis det tilskudd til kurset «Å være religiøs leder i Norge» som tilbys ved Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Tilbudet er et oppdragskurs spesielt beregnet for religiøse ledere av utenlandsk bakgrunn. Kurset er utviklet i samarbeid med tros- og livssynssektoren, som blant annet har gitt innspill til hvilken kompetanse religiøse ledere med utenlandsk bakgrunn har behov for i det norske samfunnet.

Stortinget fattet 12. januar 2016 et anmodningsvedtak om utdanning av religiøse ledere (nr. 443), og i Prop. 1 S (2017-2018) for Kunnskapsdepartementet (på s. 199) ble det orientert om oppfølgingen av dette vedtaket.

Stortinget fattet 25. april 2017 et nytt anmodningsvedtak om religiøse ledere (vedtak nr. 612):

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at ulike trossamfunn og religiøse ledere involveres i opplæring/informasjon om vold og overgrep.»

Dette anmodningsvedtaket følges opp i Kulturdepartementet arbeid med å revidere veilederen for forstandere i trossamfunn slik at den gir oppdatert informasjon om blant annet den religiøse lederrollen, likestilling, negativ sosial kontroll, radikalisering og voldelig ekstremisme m.m., samt i departementets pågående utredningsarbeid om kurstilbud for ledere i tros- og livssynssamfunn.

I 2017 utlyste Kulturdepartementet 3,6 mill. kroner til dialog og kunnskapsutvikling på tros- og livssynsfeltet. Flere av søknadene handlet om å heve kompetansen hos ledere i tros- og livssynssamfunn. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) fikk tilskudd til å utvikle et lokalt forankret kursopplegg for medlemssamfunn og lokale dialoggrupper innenfor STL-paraplyen. Målet er å øke medlemssamfunnenes og de lokale dialoggruppene kompetanse internt på tros- og livssynspolitik, demokrati og likestilling. Stiftelsen Arkivet fikk, i samarbeid med Forum for Tro og Livssyn i Kristiansand og Universitetet i Agder, midler til å utvikle et kurs for ledere fra ulike tros- og livssynssamfunn på Sørlandet. Kurset har som mål å gi deltakerne «ny kunnskap, tydelig rollebevissthet og innsikt som gjør dem i stand til å møte ulike samfunnsutfordringer med trygghet og vilje til å gjøre en forskjell i lokalsamfunnet.»

Punkt 5 i representantforslaget berører både Arbeids- og sosialdepartementets (ASD) og Justis- og beredskapsdepartementets (JD) ansvarsområder. Jeg har derfor innhentet uttalelser fra de to departementene. En person som er tilbudt arbeid i Norge som religiøs leder eller lærer, skal vurderes etter utlendingsforskriften § 6-1 annet ledd, som ligger under ASDs ansvarsområde. JD har ansvaret for utlendingsforskriften § 6-23, som gjelder medarbeidere i religiøse organisasjoner. JD vurderer, i samarbeid med ASD, å gjøre endringer i reglene om oppholdstillatelse for religiøse ledere og medarbeidere i religiøse organisasjoner. Bakgrunnen er Stortingets anmodningsvedtak nr. 444 (2015-2016), som sier at religiøse ledere som gjennom sin virksomhet bidrar til å svekke integreringen, ikke bør få oppholdstillatelse. I Meld. St. 30 (2015-2016) Fra mottak til arbeidsliv - en effektiv integreringspolitikk, punkt 6.3, fremgår det videre at «Regjeringen ønsker å justere regelverket om oppholdstillatelse for religiøse ledere med sikte på å fremme deltakelse i samfunnet og forhindre radikalisering». JD arbeider for tiden med utkast til høringsbrev, men det er foreløpig ikke konkludert med hvilke endringer som eventuelt vil foreslås.

